

65. "לך-לך!" (פרק י"ב פסוקים א'-ה')

א. הקדמה

אנשי דור המבול חטאו ונענשו. אנשי דור הפלגה, שהתפצלו ל-70 אומות, היו ברובם המכריע עובדי עבודה זרה. אם כן, איזה עם יהיה נאמן לה? מי ילמד את אומות העולם להאמין בה? מי ילמד את אנשי העולם להיות אנשי חסד ובעלי מידות טובות? לשם כך בחר ה' באברם. ה' התגלה לאברם והבטיח שיצא ממנו עם שיביא ברכה לעולם. עם זה יהיה עם מיוחד, עם קדוש, עם שיהיה לו קשר מיוחד עם ה'. תפקידו של העם יהיה קודם כול להאמין בה' בעצמו ולחנך את בניו למידת החסד. בהמשך עם זה ילמד את שאר העמים להאמין בה' ולהיות בעלי חסד גם כן. על מנת שעם זה יצליח בתפקידו, הוא חייב להיות במקום המתאים לו; מקום שבו הוא יוכל להיות קדוש וטהור וקרוב אל ה'; מקום שבו הוא יוכל לקבל נבואה מאת ה'; מקום שממנו הוא יוכל ללמד את שאר העמים. מקום מיוחד זה הוא ארץ ישראל. לכן התגלה ה' לאברם וציווה אותו לעזוב את חרן וללכת אל ארץ ישראל.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיֹּאמֶר י-ה-ו-ה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לָךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ מִהַמָּקוֹם שָׁבוּ נולדת¹ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲרָאָךְ אֲשֶׁר אֲרָאָה לְךָ: ב וַאֲעֵשֶׂךָ לְגֹי גָדוֹל לְעַם גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדִּלְהָ שְׁמֶךָ תִּהְיֶה מְפֹרָסָה לְטוֹבָה
וְהָיְתָה בְרָכָה תִּהְיֶה מִקּוֹר שֶׁל בְּרָכָה לְכֻלָּם:² ג וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ אֲנִי אֲבָרַךְ אֶת מִי שֶׁמְבָרֵךְ אוֹתְךָ וּמִקְלָלְךָ אֶאָר
וְאֲנִי אֶקְלֵל אֶת מִי שֶׁיִּקְלֵל אוֹתְךָ וְנִבְרַכְוּ בְּךָ כָּל מְשִׁפְחַת הָאָדָמָה כָּל הָעַמִּים הָאֲחֵרִים יִתְבָּרְכוּ בְּךָ (לְמַשָּׁל, אָדָם אוֹמֵר
לְבִנּוֹ: "הַלּוּוֹאִי שֶׁתִּהְיֶה כְּאַבְרָם"):³ ד וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו י-ה-ו-ה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן-חָמֶשׁ
שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בָּצֵאתוֹ מִחָרָן: ה וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו (לוֹט הָיָה בֶּן
שֶׁל הָרָן, אָחִי אַבְרָם) וְאֶת-כָּל-רֵכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בַּחֲרָן הָעִבְדִּים שֶׁהֵם קִנּוּ וְהָאֲנָשִׁים
שֶׁהֵם גִּיּוּר⁴ וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרֶץ-כְּנָעַן⁵ לְאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ-כְּנָעַן:

ג. מנגינת הכתוב

לעזוב את בית ההורים, את המשפחה ואת המקום שאתה מכיר וללכת אל ארץ זרה ובלתי מוכרת, שכל אנשיה זרים לך - זהו דבר קשה מאוד! כיצד מרגיש אדם רגיל במעבר כזה? מהם החששות שלו? למרות ההבטחות שה' הבטיח לאברם, היה זה עדיין ניסיון קשה. אבל אברם עמד בניסיון; הוא יצא אל הדרך ללא שום שאלה או ערעור ועשה בדיוק את מה שה' ציווה אותו.

1 אברם היה בחרן בעת שקיבל את הציווי "לך-לך". עם זאת, על פי דברי רש"י, מקום הולדתו היה אור כשדים. על פי רש"י, משמעות הציווי היא: "התרחק עוד יותר מארצך וממולדתך" (רש"י ל"ב, ב).

2 כל הסובבים אותך יתברכו גם כן בזכותך. פירוש נוסף: תהיה לך היכולת לברך אחרים.

3 רש"י.

4 "ואת הנפש אשר עשו בחרן - שהכניסן תחת כנפי השכינה. אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים... ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם" (רש"י).

5 ה' המגמה, כלומר ה' בסוף המילה במקום ל' בתחילתה. ארצה = לארץ.

בחוברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- במשימה א' – תרגול בעניין שמות עצם עם שייכות, וכן ה"א המגמה.
- משימה ב' מאפשרת לפתח עם התלמידים את עניין הברכה, המופיעה מספר פעמים בפסוקים אלה. **ברכה** היא שפע טוב. ה' הבטיח לאברם שהוא יעניק לו שפע טוב ושהשפע הזה ימשיך ממנו לשאר האנשים. מי שיצטרף לאברם, ילמד ממנו וילך בדרכו – יבורך אף הוא. מי שיתנגד לו וינסה לפגוע בו או לקלל אותו – יקולל, כלומר יימנע ממנו השפע הטוב.
- במשימות ג', ד', ה', ו' – איתור פרטים בפסוקים בנושאים:
 1. מסעו של אברם.
 2. מי הלך איתו?
 3. גילו של אברם בזמן עזיבתו את חרן.

בצד שמאל:

- משימה שנועדה להמחיש את בחירת ה' באברם, בחירת ה' בארץ ומסעו של אברם אל הארץ.

הרחבות והמחשבות נוספות:

- אם יש בכיתה עולים חדשים, זאת הזדמנות לאפשר להם לספר על העלייה שלהם לארץ ישראל ועל הקושי בהבנת השפה, במציאת חברים, בהסתגלות למקום וכו'.
- בעניין הקשר החיוני של עם ישראל לארץ ישראל, ניתן להיעזר ב'משל הכרם' של רבי יהודה הלוי (הכוזרי מאמר שני, ט"ו-י"ב).

"אתה הוא ה' הא-לקים אשר בחרת באברם..."

(נחמיה ט)

א. במי בחר ה' (סמנו במדגש)

יפת לוט נמרוד
נחור חם אברם הרן
תרח נח

ב. באיזו ארץ בחר ה' (סמנו במדגש)

אשור בבל מצרים
יון ארץ כנען צרפת
מרוקו רוסיה

ג. סמנו את הדרך שבה הלך אברם.

"לך-לך!"
(פרק י"ב פסוקים א'-ה')

יחידה 65

א ויאמר י-ה-ו-ה אל-אברם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך: ב ואעשה לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה: ג ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה: ד וילך אברם כאשר דבר אליו י-ה-ו-ה וילך אתו לוט ואברם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן: ה ויקח אברם את-שדי אשתו ואת-לוט בן-אחיו ואת-כל-רכושם אשר רכשו ואת-הנפש אשר-עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:

א. מתחו קו מהמלה לפרוש המתאים לה:

מארצך מהמולדת שלך
וממולדתך מהארץ שלך
אל-הארץ אשר אראך אל הארץ שאני אראה לך
ואעשה לארץ כנען
ארצה כנען ואני אעשה אותך

ב. ה' ברח את אברם. הקיפו במעגל את כל המלים שבהן מופיעות אותיות השרש ב.ר.ב.

ג. מהיכן יצא אברם?

ד. לאן הלך אברם?

ה. סמנו במדגש את המלים המציגות את גילו של אברם בשעה שיצא מחרן.

ו. סמנו במדגש (בצבע אחר) את כל מי שהלכו עם אברם.

66. מסעותיו של אברם בארץ כנען (פרק י"ב פסוקים ו'-ט')

א. הקדמה

המקום הראשון בארץ כנען שאליו הגיע אברם היה שכם. בהיותו בשכם התגלה אליו ה' ובישר לו שתי בשורות: 1. יהיה לו זרע (באותו זמן שרי עוד הייתה עקרה). 2. זרעו יירש את הארץ. אברם הכיר טובה לה', והוא בנה מזבח לה' כדי להודות על בשורות אלה. אברם המשיך לעבור בארץ ממקום למקום. בכל מקום שאליו הגיע, הוא היה פותח את אוהלו לאורחים והיה מלמד את אנשי המקום שיש בורא לעולם, שאליו יש לפנות ולהתפלל, ושהדרך הראויה לעובדו היא עשיית חסד.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֵם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה (שם נוסף לשכם) וְהַכְנַעֲנִי אֵז בְּאֶרֶץ הַכְנַעֲנִים גֵּרוֹ אִזְּ בְּאֶרֶץ: ז וַיֵּרָא י-ה-ו-ה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזֶרְעֲךָ אֲתָן אֶת-הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וְהַקְרִיב עָלָיו קִרְבָּנוֹת לַי-ה-ו-ה הַנִּרְאָה אֵלָיו כְּדִי לְהוֹדוֹת לַה' עַל בְּשׂוֹרֹת הַזֶּרַע וּבְשׂוֹרֹת הָאֶרֶץ: ¹ ח וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם הָהָרָה לַהֲרָה, שְׁנִמְצָא מִקְדָּם מִמְזִרְחָ לְבֵית-אֵל וַיֵּט וְהַעֲמִיד אֶת אֶהֱלָה בֵּית-אֵל מִיָּם מִמְעַרְב וְהָעִי מִקְדָּם מִמְזִרְחָ ² וַיֵּבֶן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַי-ה-ו-ה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם י-ה-ו-ה אַבְרָם בָּנָה מִזְבֵּחַ זֶה כְּדִי לְהַתְפַּלֵּל לַה', וְכֵן כְּדִי לְפָרְסָם אֶת הָאֱמוּנָה בַּה' בְּקִרְבָּן אֲנִשֵּׁי הַמָּקוֹם: ³ ט וַיֵּסַע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנֹסֵעַ יוֹשֵׁב זֶמַן מֵהַמָּקוֹם אֶחָד וְאַחֵר כִּךְ זֶמַן מֵהַמָּקוֹם אַחֵר, ⁴ וְכָל מַסְעוֹתָיו אֵלֶּה - הַנִּגְבָּה לְכִיּוֹן הַגִּב, לְדֶרוֹם:

ג. מנגינת הכתוב

כשהגיע אברם לארץ המיוחדת שאליה שלח אותו ה', הוא לא מצא בה הרבה צדיקים... להיפך. הוא מצא שהיא מיושבת בכנענים עובדי עבודה זרה, אך אברם לא נבהל מכך. הוא לא תהה מדוע שלח אותו ה' לארץ שמלאה בעובדי עבודה זרה. אדרבה, הוא הודה לה' על ההבטחות, והחל לעבור ממקום למקום ולפרסם את שם ה' בארץ כפי יכולתו.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- במשימות א'-ד' מתבקשים התלמידים לאתר פרטים בתוך הפסוקים.
- משימה ה' עוסקת בשני המזבחות שבנה אברם.

1 רש"י, רמב"ן.

2 אברם העמיד את אוהלו בצומת הדרכים שבין בית אל לבין העי, ולא בתוך הערים עצמן. מדוע לא נכנס לעיר? ניתן להסביר שאברם לא רצה לגור בסמיכות גדולה מדי לעובדי עבודה זרה. הסבר נוסף: זהו צומת מרכזי שעוברים בו הולכי דרכים רבים, ואברם יוכל לארח אותם באוהלו.

3 אכן עזרא. וכן כותב הרמב"ן (י"ב, ח): "והנכון, שהיה קורא בקול גדול שם לפני המזבח את שם המודיע א-לוהותו לבני אדם... ועתה כשבא בארץ הזאת... היה למוד ללמד ולפרסם הא-לוהות..."

4 רש"י.

- הפעילות הראשונה נועדה להכרה ראשונית של מפת הארץ. התלמידים מתבקשים לסמן את מסעו של אברם בארץ, וכן לצייר את המזבחות שהוא בנה.

כדאי לנצל את ההזדמנות ולהסביר לתלמידים מעט על מהותה של מפה, שמהווה מעין תמונה מלמעלה (אפשר לתת דוגמה משרטוט מקומות הישיבה של התלמידים בכיתה).

- הפעילות השנייה נועדה לתת נושאים לשיחה ולדיון בכיתה:

- המטרות שלשמן בנה אברם את המזבחות: המזבח הראשון שבשכם - כדי להודות על בשורת הארץ והזרע, והמזבח השני - כדי לעבוד את ה' ולפרסם את שמו.
- מדוע ישב אברם על אם הדרך ולא בתוך הערים? אולי היה זה מתוך רצונו לעשות חסד עם הולכי הדרכים (הכנסת אורחים), וכן ללמד אמונה בה', כדברי הגמרא במסכת סוטה דף י': "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם" (בראשית כ"א, ל"ג) - אמר ריש לקיש: אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא. מלמד, שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו - עמדו לברכו. אמר להם: וכי משלי אכלתם? משל א-לקי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם!" (ניתן כמובן לחשוב על סיבות נוספות).

הרחבות והמחשבות נוספות:

- לקרוא את הסיפור "כך לימד אברהם אבינו את ברכת המזון", "כה עשו חכמינו", חלק ב, עמוד 49 (במהדורה החדשה - עמוד 55).

מסעותיו של אברם בארץ כנען

(פרק יב פסוקים ו-ט)

יחידה 66

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֵם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וְהַכְנַעֲנִי אֹז בְּאֶרֶץ:
וַיֵּרָא י-ה-ו-ה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזָרְעֲךָ אֲתָן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיֵּכֶן שָׁם
מִזְבֵּחַ לַי-ה-ו-ה הַנִּרְאָה אֵלָיו: ה וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הָהָרָה מְקַדָּם לְבֵית-אֵל
וַיֵּט אֶהְלֵה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מְקַדָּם וַיֵּכֶן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַי-ה-ו-ה וַיִּקְרָא
בְּשֵׁם י-ה-ו-ה: ט וַיֵּסַע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְסוּעַ הַנֶּגְבָה:

א. סמנו במדגש את שם המקום הראשון שאליו הגיע אברם בארץ.

ב. מי היה בארץ כשאברם הגיע?

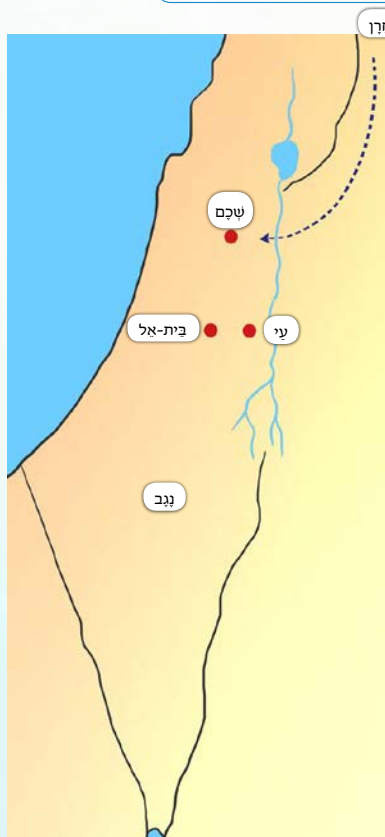
ג. מה הבטיח ה' לאברם בשכם? (העתיקו את המלים מהפסוק)

ד. סמנו במדגש את המקום השני שאליו הגיע אברם.

ה. שני מזבחות בנה אברם. רשמו מתחת לכל מזבח את שם המקום שבו היה מזבח זה.

"וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ..."

א. סמנו את הדרך שבה הלך אברם בארץ.

ב. ציירו מזבחות במקומות שבהם בנה אברם מזבח.

שאלות לדיון בעל-פה:

(1) לשם מה בנה אברם את המזבח בשכם?

(2) לשם מה בנה אברם את המזבח שבין בית אל ובין העי?

(3) מדוע, לדעתכם, ישב אברם בין בית אל ובין העי ולא בתוך אחת הערים?

67. הרעב וירידת אברם ושרי למצרים

(פרק י"ב פסוקים י"ג-י"ג)

א. הקדמה

זמן קצר¹ אחרי שהגיעו אברם ושרי לארץ כנען, היה רעב בארץ, והם היו זקוקים לאוכל באופן דחוף כדי לא למות ברעב. מצד אחד במצרים לא היה רעב והיה אפשר להשיג שם אוכל², אבל מצד שני הייתה סכנה גדולה בהליכה למצרים, כי במצרים היו רשעים רבים שעלולים לפגוע בהם. המצוקה הייתה גדולה. מה יעשה אברם? הדבר הקל ביותר הוא לכעוס ולהתלונן על כך שה' שלח אותו אל ארץ מוכת רעב, אבל אברם לא נהג כך. הוא נשאר מאמין בה' וידע שכל מה שה' עושה - הכול לטובה. אברם החליט לרדת למצרים כדי להשיג אוכל, והוא תכנן עם שרי תחבולה, על מנת לנסות ולהינצל מרשעותם של המצרים.³

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

י וַיְהִי רָעַב בָּאֶרֶץ וַיֵּרֶד⁴ אֲבֹרָם מִצְרָיִם לְגֹרֶשׁ כִּי-כָבֵד הָרָעַב הָיָה רָעַב גָּדוֹל בָּאֶרֶץ:
יֵא וַיְהִי כִּי-אֶשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה-נָא יֹדַעְתִּי אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי אִשָּׁה
יִפְתַּח-מֶרְאֶה אֶתְּ: יִב וְהָיָה כִּי כֹאשֶׁר יֵרָאוּ אֶתְּ הַמִּצְרָיִם וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֶתְּ הֵם עֲלֻלִים
לְהָרוֹג אוֹתִי (כִּי הֵם לֹא יִרְצוּ לִקְחַת אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ בַּעַל) וְאַתָּה יִחְיֶיךָ כִּדִּי לִקְחַת אוֹתְךָ לְאִשָּׁה: יִג לָכֵן, אִם הֵם יִתְחִילוּ
לְהַתְעַנִּיין בְּךָ - אֲמַרְיֵנָּה שְׁ-אֶחָתִי⁵ אֶתְּ לְמַעַן יִיטַב-לִי בְּעַבְדְּךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ: בְּזִכְוֹתְךָ:
(הֵם רָשָׁעִים, וְאִם הֵם יִרְצוּ לִקְחַת אוֹתְךָ - הֵם יִיקְחוּ אוֹתְךָ בְּכָל מְקָרָה. אֲבָל אִם נִגִּיד שְׁאֵנַחְנוּ אִחַ וְאֶחָת -
אִז קוֹדֵם כּוֹל הַחַיִּים שְׁלִי יִינְצֻלוּ, וּבְנוֹסֶף אֲנִי אוֹכֵל לְפַעוֹל כִּדִּי לְנִסּוֹת לְהַצִּיל אוֹתְךָ מֵהֵם.)

ג. מנגינת הכתוב

ה' ניסה את אברם ואת שרי בניסיונות קשים, והם עמדו בהם ולא איבדו לרגע את אמונתם בה'. כשהיה רעב - הם לא התלוננו "למה ה' שלח אותנו לארץ הזאת למות ברעב?" כשהם הבינו את הסכנה שבירידה למצרים - הם לא התלוננו "למה ה' עושה לנו את זה?" מה הם כן עשו? חיפשו פתרונות ותחבולות כדי להינצל, והתפללו אל ה' שיושיע אותם ויעזור להם.
"עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולן" (אבות ה', ג').
מסביר רש"י: "ועמד בכולן - שלא היה מהרהר אחר מידותיו של הקב"ה".

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

— משימות א', ב', ג' נועדו ללמוד את הסיפור מתוך עיון במילים שבפסוקים, וכן להמחיש את הנלמד בעזרת הסימון במפה.

משימה ד' נועדה לעסוק בה"א המגמה - ה"א בסוף מילה במקום ל' בתחילתה, המציינת שזוהי מגמת פניו של ההולך. זוהי מטבע לשון שאנו משתמשים בה גם היום (כגון ללכת הביתה = ללכת לבית שלנו; לעלות ארצה = לעלות לארץ). יש כאן הזדמנות ללמד את העניין.

— משימות ה', ו' נועדו להבהיר את החשש של אברם ואת התחבולה שהוא תכנן.
(יש השואלים, מה עם הסכנה של לקחת שרה לביתו של גוי? אין ספק שדבר זה הטריד מאוד את אברם ואת שרי. אולם

1 עפ"י דברי רש"י לפרק כ"א פסוק ל"ד.

2 המצרים היו משקים את השדות ממימי היאור, ולא היו להם בצורת ורעב.

3 היה זה מצב של סכנה לשרי ופיקוח נפש עבור אברם.

4 יציאה מא"י לחו"ל נקראת 'ירידה'.

5 במקומות רבים בתורה קוראים לאחיין גם אח ולאחיינית קוראים גם אחות, ושרי הייתה אחייניתו של אברם. עם זאת, אי אפשר להתעלם מהעובדה שהם גרמו לפרעה להבין שהם אינם בעל ואישה. מה היה, אם כן, ההיתר שלהם לשקר, ולו שקר קל? - ההיתר היה פיקוח נפש. חייו של אברם היו בסכנה, ופיקוח נפש דוחה את האיסור לשקר.

אם אברם יומת, מי יפעל להצלתה? כל עוד אברם בחיים, הוא יכול להתפלל בעבורה ויכול לחפש דרכים נוספות להציל אותה).

בצד שמאל:

- פעילות העוסקת בפתגם: "כל מה שעושה ה' - הכול לטובה! (תרגום מארמית של: "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס', ע"ב)).
- אברם ושרי האמינו בה' בכל לבם, וידעו שאם ה' שלח רעב יש לזה סיבה טובה, וצריך להתמודד ולא להתלונן.
- כדאי לבקש מהתלמידים ללמוד את הפתגם בעל-פה.

הרחבות והמחשבות נוספות:

- לספר את הסיפור על רבי עקיבא שלא מצא מקום לינה בעיר, ובהיותו בשדה, בלילה, כבה לו הנר ונטרפו החמור והתרנגול שהיו עמו (ברכות ס', ע"ב). ניתן לקרוא מתוך "כה עשו חכמינו", חלק א', עמוד 21.
- לספר את הסיפור על נחום איש גמזו (תענית כ"א, ע"א). ניתן לקרוא מתוך "כה עשו חכמינו", חלק א', עמוד 24 (במהדורה החדשה - עמוד 34).
- אפשר לעסוק במציאות של רעב. מהו רעב? כיצד נוצר רעב?

הָרָעַב וַיְרִידֵת אֲבְרָם וְשָׂרִי לְמִצְרַיִם

(פֶּרֶק יב פְּסוּקִים י"ג)

יחידה 67

יְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וִירַד אֲבְרָם מִצְרַיִם לְגֹרֹשׁ שָׁם כִּי־כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ: יֵא וְיִהִי כְּאִשֶּׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יִדְעִתִּי כִּי אִשָּׁה יִפְתֹּמְרָאָה אֵת: יֵא וְהָיָה כִּי־יֵרְאוּ אֶתְּךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְּךָ יַחִיו: יֵא אֲמַרְיֵנָּא אֲחֹתִי אֵת לְמַעַן יִשְׁבַּ לִּי בַעֲבוּרְךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלֶךָ:

א. וְיִהִי רָעַב בְּאֶרֶץ - באיזו ארץ?

ב. להיכן החליט אברם ללכת?

ג. סמנו במפה את מסעם של אברם ושרי.

ד. ה"א המקנה:

וִירַד אֲבְרָם מִצְרַיִם = לְמִצְרַיִם

הָאוֹת ____ בְּסוֹף בְּמִקוֹם הָאוֹת ____ בְּהִתְחַלָּה.

ה. ממה חשש אברם כשהם יורדו למצרים? (הקיפו במעגל את התשובה הנכונה)

1. אברם חשש שיקחו את האכל שלו.
2. אברם חשש שיעשו אותו לעבד.
3. אברם חשש שיהרגו אותו ויקחו את שרי.

ו. סמנו בפסוקים מה בקש אברם משרי לומר.

"וְיִהִי רָעַב בְּאֶרֶץ"

מדף המדבקות: הַדְּבִיקוּ אֶת הַמִּדְבָּקָה וְכֵּה דְבָרֶיךָ שֶׁל אֲבְרָם.

צבעו את הציור להנאתכם.

כָּל לְטוֹבָה מֶה ה' שְׁעוֹשֶׂה הַכֹּל

אוי ואבוי! המלים של הפתגם התבלבלו!
לא נורא. הכל לטובה...
בואו נסדר את המלים בסדר הנכון:

_____ - _____

68. ה' מציל את שרי מפרעה

(פרק י"ב פסוקים י"ד-כ')

א. הקדמה

בבוא אברם ושרי למצרים התממש החשש של אברם, והמצרים התחילו מיד להתעניין בשרי. המצרים רצו את שרי ולקחו אותה (בפסוקים לא כתוב ששאלו אותה לרצונה, אלא שהיא נלקחה לבית פרעה). התחבולה של אברם ושרי - שאמרו שהם אח ואחות - הצליחה להציל לפחות את חייו של אברם, ופרעה - שחשב שאברם הוא אחיה של שרי ("גיס של המלך") - אף העניק לו מתנות רבות.

אברם דאג מאד לשרי¹ אך לא איבד את אמונתו ואת ביטחונו בה' שיציל גם אותה. ואכן, ישועת ה' הגיעה "כהרף עין" - פרעה וכל אנשי ביתו הצטרעו! פרעה הבין שהא-לוקים של שרי מעניש אותו (אולי בגלל שהיא הייתה היחידה בכל ביתו שלא נצטרעה)². הוא נבהל מאוד והשיב מיד את שרי לאברם. הוא גם נתקף פחד מעצם העובדה שיש בעולם א-לוקים ששומר ומגן על אברם ושרי בצורה פלאית ושהוא כועס עליו ומעניש אותו על שלקח את שרי ללא רשות. במצב הזה פרעה העדיף שהם לא יישארו במצרים. הוא ביקש מהם לעזוב, ואף שלח מלווים שילוו אותם וישמרו עליהם שלא יקרה להם שום דבר בדרך. גם את הרכוש ואת המתנות שנתן לאברם פרעה השאיר לו, ולא ביקש לקבל שום דבר בחזרה (אולי חשב שכך הא-לוקים שלהם יסלח לו ויסיר ממנו את הנגעים הגדולים)³.

פרעה קיבל שיעור חשוב על גבורתו של א-לוקי אברם ושרי, ואברם ושרי חזרו לארץ בכבוד מלכים ועם רכוש רב. (לגבי הרעב - סביר להניח שהרעב בכנען בינתיים כבר הסתיים.)

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

יָד וַיְהִי כִּבּוֹא אֲבֶרֶם מִצְרִימָה וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִיִּם אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד: טו וַיֵּרְאוּ אֶת־הַשָּׂרִי פֶרְעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ שִׁיבְחוּ אֹתָהּ אֶל־פֶּרְעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה נִלְקָחָה נֶגֶד רְצוֹנָה לְבֵית פֶּרְעָה: טז וְלֹא־אֲבֶרֶם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ בְּזִכּוֹתָהּ (בתור 'אח' של המלכה) וַיְהִי־לֹא הֵם נִתְּנוּ לוֹ צֶאֱן־וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וַשְּׁפָחֹת וְאֶת־נָתַת וְגַמְלִים: יז וַיִּנְגַע יֶהוָה־בְּאֶת־פֶּרְעָה נִגְעִים גְּדֹלִים סוֹג שֶׁל צָרַעַת וְאֶת־בֵּיתוֹ גַּם אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ לָקוּ בְּצָרַעַת עַל־דִּבְרֵי שָׂרִי אִשְׁת־אֲבֶרֶם כַּעֲנוֹשׁ עַל שֶׁהֵם לָקְחוּ אֶת־שָׂרִי: יח וַיִּקְרָא פֶּרְעָה לְאֲבֶרֶם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא: יט לָמָּה אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה וַעֲכָשִׁיו הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֵךְ: פֶּרְעָה לֹא רָצָה שֶׁאֲבֶרֶם וְשָׂרִי יִישָׁאוּ בְּמִצְרַיִם: כ וַיֵּצֵא עָלָיו פֶּרְעָה אֲנָשִׁים פֶּרְעָה מִיֵּנָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ שְׁלִיחָיו אוֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

ג. מנגינת הכתוב

ה' שומר על אוהביו ומגן עליהם.

אברם ושרי, שירדו למצרים כשהם רעבים ללחם ומודאגים מהסכנות, חזרו משם ברכוש גדול ובכבוד מלכים. לעומת זאת, המצרים הרשעים שלקחו את שרי ללא רשות, נענשו ולמדו להכיר את גבורתו של הקב"ה.

1 על אף שזה לא כתוב במפורש, סביר להניח שאברם זעק והתפלל אל ה' שיושיע את שרי. עיינו ב"דעת מקרא".

2 על פי ספורנו.

3 ההסבר על פי "דעת מקרא".

4 כולם היו שותפים בלקיחתה של שרי, וכולם נענשו (עפ"י "דעת מקרא"). ועם זאת, בעוד שאנשי ביתו לקו בנגעים, פרעה עצמו לקה בנגעים גדולים (כדאי לעיין בספורנו).

5 המציאות של א-ל נסתר ששומר עליהם ומעניש את הפוגע בהם, כנראה "הלחיצה" אותו.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- למשימה א' שתי מטרות:
(1) הבנת הנקרא (צריך להבין מתוך ההקשר על מי מדובר).
(2) הסבת תשומת הלב למילה "ותקח" - המציינת ששרי נלקחה בלא הסכמתה.
- במשימה ב' התלמידים ישימו לב לריבוי המתנות והעושר שאברם קיבל מפרעה.
- במשימה ג' - זיהוי פרטים בפסוקים.
- במשימה ד' נאפשר לתלמידים להתבטא בעל-פה ולהסביר את הסיבות שהביאו את אברם ושרי לנהוג כפי שנהגו.
- משימות ה', ו' עוסקות במצבם של אברם ושרי בעוזבם את מצרים. כדאי להדגיש בפני התלמידים את ההבדל בין מצבם כאן לבין מצבם כשירדו למצרים.

בצד שמאל:

- ציור זה משלים את הציור מהיחידה הקודמת. ביחידה הקודמת למדנו על אמונתם של אברם ושרי, שכל מה שעושה ה' - הכול לטובה, וביחידה הזאת התברר שאכן הכול היה לטובה. מעבר לשיפור במצבם הכלכלי - כל מה שקרה הביא לקידוש ה' גדול.

ה' מציל את שרי מפרעה

(פרק יב פסוקים יד-כ)

יחידה 68

אברם ושרי לא התלוננו,
האמינו בה', פעלו והתפללו -
ה' שמר עליהם והם נצלו!

מדף המדבקות: הדביקו את המדבקה ובה דבריו של אברם.

צבעו את הציור להנאתכם.

יְהִי כְּכֹא אֲבִרָם מִצְרִימָה וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד: וַיֵּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פְרָעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פְּרָעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרָעָה: וַיֵּלֶכְתָּה הָיִטִּיב בְּעֵבֶרָה וַיְהִי־לָהּ צֶאֱנ־וּבָקָר וַחֲמֹלִים וְעֶבְדִּים וּשְׂפֹחֹת וְאֶת־נֶטִי וְגַמְלִים: וַיִּגְדַּע יֶהוָה אֶת־פְּרָעָה נֹגְעִים גְּדֻלִּים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דֶּבֶר שָׂרֵי אִשָּׁת אֲבִרָם: וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְאֲבִרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא: יֵשׁ לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וְאָקַח אֹתָהּ לִי אִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֹד: כִּי וַיֵּצֵא עָלָיו פְּרָעָה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

א. ותקח האשה בית פרעה - מי זאת 'האשה'?

ב. עינו בפסוק טז וענו: כמה סוגי מתנות נתן פרעה לאברם?

ג. סמנו במדגש את הענש שהעניש ה' את פרעה.

ד. שאלה לדיון בעל-פה בכיתה:
בפסוקים יח-יט כתובות שאלות ששאל פרעה את אברם.
לו הייתם שם, מה הייתם עונים לפרעה?

ה. הקיפו במעגל את המספר של המשפט הנכון:

1. אברם ושרי נשארו במצרים.

2. אברם ושרי עזבו את מצרים בלי הרכוש.

3. אברם ושרי עזבו את מצרים עם כל הרכוש.

ו. סמנו במדגש את המלים בפסוק שעל פיהן בחרתם את התשובה הנכונה.